

مقایسه تأثیر بازی‌های کششی بر خلاقیت کودکان دختر و پسر پیش‌دبستانی
 بهروز جمالی^۱، رضا محمد کاظمی^۲، مهدی شهبازی^۳

Comparison the effect of stretching games on the creativity of preschool girls and boys

Behrooz Jamali¹, Reza Mohammadkazemi², Mehdi Shahbazi³

چکیده

زمینه: بازی‌ها نقش مهمی در پرورش خلاقیت کودکان دارند. مسئله مهم اینست: آیا بازی‌های کششی بر خلاقیت کودکان تأثیر دارد؟ **هدف:** مقایسه تأثیر بازی‌های کششی بر افزایش خلاقیت کودکان دختر و پسر است. **روش:** روش تحقیق نیمه تجربی بود. جامعه آماری شامل ۲۹۷۸ دانش‌آموز مشغول به تحصیل در مهد کودک‌های مناطق ۱، ۶، ۱۲ شهر تهران بود که تعداد ۳۴۱ نفر شامل ۱۵۳ دختر و ۱۸۸ پسر از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی بعنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار عبارتند از، آزمون تفکر خلاق در عمل و حرکت تورنس (۱۹۷۴) و فعالیت‌های آزمون تفکر خلاق در عمل و حرکت تورنس (۱۹۷۴). تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون‌های تی مستقل انجام شد. **یافته‌ها:** میزان تأثیرپذیری خلاقیت از بازی‌های کششی پسران در مقایسه با دختران بیشتر بود (۰/۰۵). **نتیجه‌گیری:** بازی‌های کششی می‌تواند تأثیر مثبتی بر افزایش خلاقیت کودکان داشته باشد. **واژه کلیدی‌ها:** خلاقیت، بازی کششی، کودکان پیش‌دبستانی

Background: Games play an important role in nurturing children's creativity. The important question is: Do stretching games affect children's creativity? **Aims:** To compare the effect of stretching games on increasing the creativity of boys and girls. **Method:** The research method was quasi-experimental. The statistical population consisted of 2978 students studying in kindergartens of 1,6,12 districts of Tehran. 341 persons including 153 girls and 188 boys were selected through random sampling. The tools include the Torrance (1974) Creative Thinking Practice and Motion Test and the Torrance (1974) Creative Thinking Practice Test. Data were analyzed using independent t-test. **Results:** Creativity was more effective in boys than boys' traction games (0/05). **Conclusions:** Stretching games can have a positive effect on enhancing children's creativity. **Key Words:** Creativity, stretching, preschool children

Corresponding Author: behrooz.jamali@ut.ac.ir

^۱ دکتری کارآفرینی، دانشگاه تهران، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

^۱ Ph.D. of Entrepreneurship, University of Tehran, Tehran, Iran (Corresponding Author)

^۲ دانشیار، دانشکده کارآفرینی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

^۲ Associate Professor, Entrepreneurship Faculty, University of Tehran, Tehran, Iran

^۳ دانشیار، دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

^۳ Associate Professor, Sport Faculty, University of Tehran, Tehran, Iran

پذیرش نهایی: ۹۸/۱۰/۰۷

دریافت: ۹۸/۰۹/۲۱

مقدمه

حال خلاقیت در مراحل ابتدایی زندگی تکامل یافته نیست و به همین دلیل نیاز به توجه، هدایت و تربیت است. جامعه برای پیشرفت و توسعه نیاز به کودکان با انگیزه، کنجکاو و خلاق دارد، همچنین به نوجوانان و جوانانی نیاز دارد که چهره دیگر از آینده ترسیم کنند و به بزرگسالانی نیاز دارد که حامی و سازنده باشند، دستاورد چنین موقعیتی ابتکار و سازندگی است (پارسامنش و صبحی قراملکی، ۱۳۹۲).

خلاقیت پدیده‌ای است فاعلی که از کاربرد فرآیندهای شناختی معمول حاصل می‌شود. بالزاک (۲۰۰۶) عصب شناسی خلاقیت را مورد بررسی قرار داده و به این نتیجه دست یافته که نوآوری‌های خلاقانه نیازمند فعالیت همزمان و ارتباط مناطقی از مغز است که به طور معمول دارای ارتباطی قوی با یکدیگر نیستند. رانکو معتقد است خلاقیت به تدریج و همراه با نمو فرد و دستیابی به تجارب زندگی، ممکن است در مراحل با اوج و فرودهایی که در طول زمان ظاهر می‌شود تحول یابد (چارلز و رانکو، ۲۰۱۰). مطالعات لسنر و هیلمان (۱۹۸۳)؛ به نقل از دیسی، ۱۹۹۹، ترجمه؛ قاسم زاده، ۱۳۷۲) از محدود پژوهش‌های نظری است که به روند تحول خلاقیت در طول زندگی پرداخته است، تولد تا ۱۱ سالگی مرحله «پربارسازی درونی خلاق»، ۱۲ تا ۶۰ سالگی مرحله «پربارسازی بیرونی خلاق» و ۶۰ سالگی تا مرگ که مرحله «خود ارزیابی خلاق». و با بازگشت به جهت یابی خودخواهانه‌ای که بر خود ارزیابی خلاقانه متمرکز است، مشخص می‌شود. تورنس (۱۹۸۶) از اولین کسانی بود که نشان داد خلاقیت دانش آموزان در حدود شش سالگی کاهش می‌یابد و در کلاس چهارم این کاهش بسیار بیشتر می‌شود و سپس دوباره افزایش می‌یابد. این پدیده «افت کلاس چهارم» نامیده شده است پیلار (۲۰۰۷) رابطه فاکتورهای جغرافیایی اجتماعی را بر تفکر خلاق در دو جنس مورد سنجش قرار داد. نتایج تحقیق نشان داد که تفاوت معناداری بین خلاقیت دختران جوان تحصیلکرده و آنهایی که تحصیلات ابتدایی و متوسط داشتند، وجود دارد. اما این تفاوت در پسران وجود نداشت (سلمان، ۱۳۸۷). دختران تحصیل کرده تفاوت معناداری را در خلاقیت از خود نشان دادند اما تفاوت معناداری بین خلاقیت دختران و پسران دارای تحصیلات ابتدایی و متوسطه وجود نداشت. مرآت تکین و محمت گلو (۲۰۱۰) سطح تأثیر ورزش بر سطح خلاقیت دانش آموزان ابتدایی را مورد بررسی قرار دادند. نتیجه این

کودکان نیروهای بالقوه‌ای هستند که برای تداوم و انتقال ارزش‌ها به نسل‌های آینده باید مورد توجه قرار بگیرند. زیرا در سنین بالا به دلیل مشغله‌های فراوان و تحکیم تربیت‌های مختلف، بسیاری از نیروها و استعدادها بالقوه آدمی رو به خاموشی می‌نهد و به حرکت درآوردن آنها نیاز به مجاهده و تلاش بسیار دارد. تعلیم و تربیت کودکان از راه بازی و با پشتوانه‌ای از تعالیم ربوبی وسیله‌ای مؤثر برای باروری و تربیت استعدادها و خلاقیت آنان است. چنان که بیشتر روانشناسان اظهار می‌دارند، بازی ۰/۷۰ زندگی کودکان را تشکیل می‌دهد (ریاحی، ۱۳۹۲).

یکی از راه‌های پرورش اعتماد به نفس فرزندان، توجه به جنبه‌های مثبت و تشویق و ترغیب آنهاست. بازی کردن کودک موجب اندوختن تجارب اجتماعی فراوانی در کودک می‌گردد که خود موجب پرورش اعتماد به نفس کودک خواهد شد. هیچ چیز مانند تنعم و نازپروردگی، روحیه انسان را ضعیف و ناتوان نمی‌کند و راه سیر به سوی کمال را بر آدمی نمی‌بندد. بازی با تمام جوانب آن روح کودک را ورزش می‌دهد. نمو و بارور شدن استعدادها و آدمی جز در صحنه زندگی شکل نمی‌گیرد و بازی نمونه کوچکی از زندگی واقعی است (محسنی جم و کیدوری، ۱۳۹۴).

در انسان گرایش شگفت وجود دارد که می‌خواهد آفریننده باشد، چیزی که نبوده است را بیافریند و خلق کند. این تمایل در هر انسانی هست که می‌خواهد چیزی نو، اثری جدید بیافریند و ابداع کند. این تمایل در هر انسانی هست که می‌خواهد چیزی نو، اثری جدید بیافریند و ابداع کند، عالم علمش را، نظریه پرداز نظریه‌اش را، شاعر شعرش را، معمار بنایش را، کشاورز کشتش را و... هر فاعلی فعلش را دوست دارد و به آن عشق می‌ورزد. این خصلت سازندگی و علاقه به مصنوعات و آفریده‌های خود از گرایش فطری انسان به خلق و ابداع برمی‌خیزد که موهبتی الهی است (فرخی، سالمی، مقدم و بدلی، ۱۳۹۵).

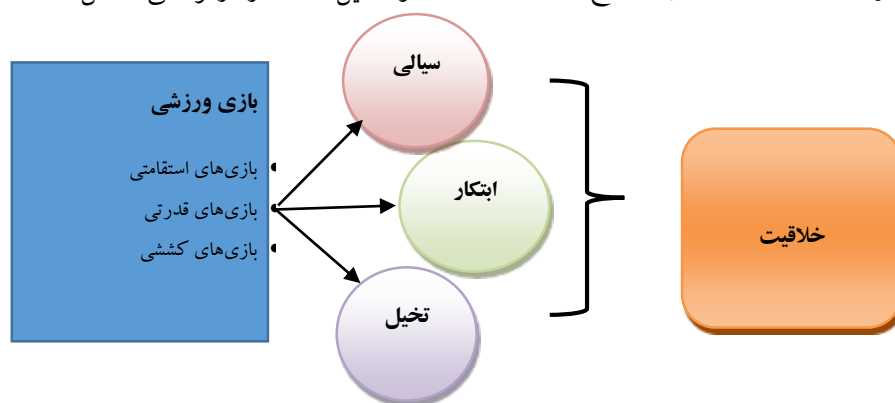
شاید قدری شگفت‌انگیز باشد، اما زندگی بدون خلاقیت مشکل و طاقت فرسا است. اگر از بلندترین مکان زندگی کنونی به گذشته‌های بیاندازیم، در خواهیم یافت که زندگی کنونی چقدر از نظر امکانات و تجهیزات با گذشته تفاوت دارد. خلاقیت به عنوان استعدادی قدرتمند در نهاد آدمی از همان دوران کودکی وجود دارد، به قول راجرز (۱۹۷۷) آدمی ذاتاً خلاق متولد می‌شود، با این

فرهنگی مختلف که به روش گزینش شدند. حجم نمونه تعداد ۳۴۱ نفر شامل ۱۵۳ دختر و ۱۸۸ پسر بود که از جدول مورگان محاسبه شد که از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی ساده دست به گزینش نمونه‌ها زده شد. در مدل مفهومی تحقیق با توجه به شرایط سنی کودکان از سه دسته از بازی‌های ورزشی شامل: استقامتی، قدرتی، کشتی به عنوان مؤلفه‌های بازی‌های ورزشی و همچنین تخیل، سیالی و ابتکار به عنوان مؤلفه‌های سنجش خلاقیت کودکان استفاده شد و اجزای مدل مفهومی تحقیق را تشکیل دادند. ملاک‌های خروج از پژوهش نیز عدم تمایل به ادامه شرکت در پژوهش بود. روش اجرا بدین ترتیب بود که بعد از هماهنگی لازم با بهزیستی و مهد کودک‌ها، اجرای پژوهش شروع شد. بدین ترتیب که اول پرسشنامه خلاقیت اجرا شد، سپس کودکان تحت آموزش، ۴ شماره فعالیت قرار گرفتند، سپس به وسیله پس‌آزمون مجدداً خلاقیت کودکان مورد سنجش قرار گرفت. برای مهار کردن متغیرهای مداخله‌گر همین فرآیند بر روی گروه گواه انجام شد. به منظور رعایت اصول اخلاقی در مورد محرمانه بودن اطلاعات به نمونه‌های پژوهش اطمینان داده شد. بدین ترتیب داده‌های مورد نیاز جمع‌آوری و در نهایت با استفاده از نرم‌افزار spss نسخه ۱۸ و سپس برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون تی مستقل استفاده شد.

بود سطح خلاقیت دانش‌آموزانی که ورزش می‌کردند بیشتر از دانش‌آموزانی بود که ورزش نمی‌کردند. جنسیت در سطح خلاقیت دانش‌آموزان دختر و پسری که ورزش می‌کردند تأثیری چندانی نداشت. با در نظر گرفتن نقش خلاقیت در زندگی کودکان و با عنایت به این موضوع که تأثیر بازی‌ها بر خلاقیت کودکان در سال‌های اخیر در زمینه مطالعات کودکان بسیار تأثیرگذار بوده‌اند، بنابراین انجام پژوهش‌های تطبیقی در این زمینه می‌تواند نقاط قوت و ضعف هر یک را نسبت به دیگری مشخص کند و راه حل مناسب‌تر جهت افزایش خلاقیت کودکان مشخص گردد. با توجه به اینکه طبق بررسی‌های پژوهشگر پژوهشی که به مقایسه تأثیر بازی کشتی بر خلاقیت کودکان پیش‌دبستانی دختر و پسر پرداخته باشد یافت نشد لذا پژوهش حاضر در صدد پاسخ به این مسئله می‌باشد که آیا بین اثربخشی بازی‌های کشتی بر خلاقیت کودکان دختر و پسر تفاوت وجود دارد؟

روش

روش تحقیق نیمه تجربی که بر حسب هدف کاربردی بود. جامعه آماری تحقیق بر اساس آمار سازمان بهزیستی در سال ۱۳۹۷ شامل ۲۹۷۸ دانش‌آموز مشغول به تحصیل در مهد کودک‌های مناطق ۱۶، ۱۲، شهر تهران که از سه منطقه با سطح درآمدی و

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش بر مبنای مدل کوربین و مدل تورنس

این آزمون روی ۳۰ کودک ۸ ساله ضریب اعتماد بازآزمایی آن را ۰/۹۶ گزارش کردند. این آزمون در ایران توسط سیدان (۱۳۷۷) هنجاریابی شده و ضریب اعتماد مواد آن بین ۰/۷۸ تا ۰/۹۹ گزارش گردید. فعالیت‌های آزمون تفکر خلاق در عمل و حرکت تورنس (۱۹۷۴).

فعالیت ۱: به چند طریق دیگر؟ یافتن راه‌هایی برای رسیدن از یک مکان به مکان دیگر (مؤلفه‌های سیالی و ابتکار).

ابزار

ابزار برای گردآوری اطلاعات آزمون تفکر خلاق در عمل و حرکت استاندارد تورنس (۱۹۷۴) بود. این آزمون ابتدا در سال (۱۹۷۶) برای سنجش خلاقیت حرکتی کودکان ۳ تا ۷ ساله و با مؤلفه‌های سیالی، ابتکار و تخیل طراحی شد. این آزمون دارای درستی آزمایی کامل و همچنین قابلیت اعتماد درونی بود. تورنس (۱۹۷۴) ضریب اعتماد این آزمون را ۰/۹۰ و بولن (۱۹۷۶) با اجرای

یافته‌ها

جدول ۱. تعداد مهد کودک‌ها و دانش‌آموزان

ردیف	منطقه	تعداد مهد کودک	تعداد دانش‌آموز
۱	۱	۴۸	۱۳۲۳
۲	۶	۴۱	۱۱۱۷
۳	۱۲	۱۰	۵۴۸

جدول ۲. آمار توصیفی مربوط پاسخ‌دهندگان

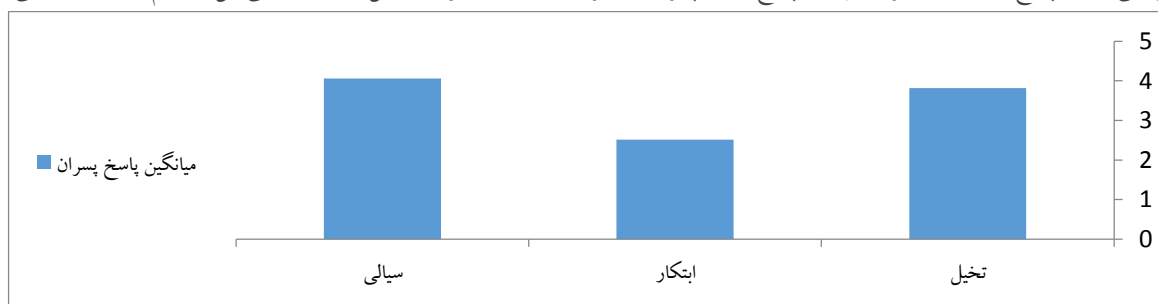
جنسیت	کمیت	فراوانی
دختر	۱۵۳	۴۴/۸
پسر	۱۸۸	۵۵/۲

فعالیت ۲: آیا می‌تونی مثل حرکت کنی؟ توانایی‌های کودکان در تخیل، همدلی، خیال‌پردازی و وانمودسازی نقش‌های غیر معمولی.

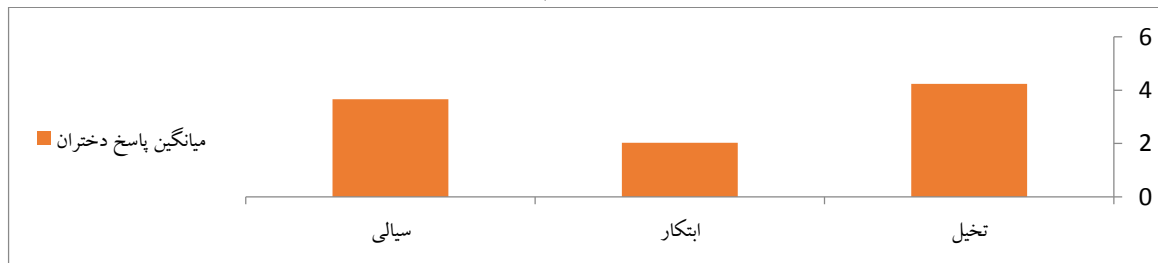
فعالیت ۳: چه راه‌های دیگری؟ انجام فعالیت‌ها و وظایف یکسان با بزرگسالان (قرار دادن یک فنجان کاغذی آب میوه در یک سطل زباله به طریق مختلف) شناخت توانایی و محدودیت کودکان.

فعالیت ۴: آن چه چیزی ممکن است باشد؟ کودکان قادر به کشف یک روزنه قانونی برای انجام فعالیت از طریق آزمون می‌باشد. کودک باید بتواند نشان دهد یک فنجان کاغذی غیر از فنجان چه چیز دیگری می‌تواند باشد؟

بررسی تفاوت پاسخ‌دهندگان دو گروه کودکان پاسخ‌دهنده (پسران و دختران) در باره‌ی متغیرهای تخیل، ابتکار و سیالی قبل از انجام بازی‌های کششی

نمودار ۱. میانگین آماره‌ها قبل از انجام بازی‌های کششی پسران

نمودار ۲. میانگین آماره‌ها قبل از انجام بازی‌های کششی دختران

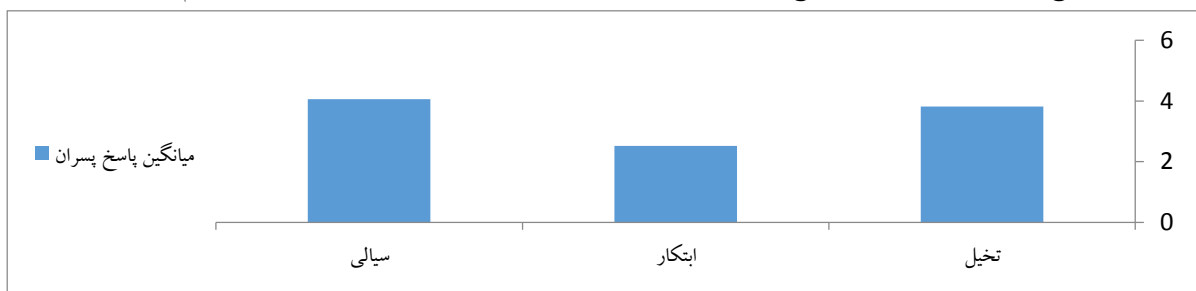
این فرض صفر رد می‌شود و می‌پذیریم که تفاوت معناداری بین میزان تخیل، ابتکار و سیالی پسران و دختران وجود دارد. نتایج میانگین‌های به دست آمده از آزمون‌ها نشان می‌دهد که دختران قبل از انجام بازی‌های کششی نسبت به پسران از تخیل بالاتری برخوردار هستند و در متغیرهای ابتکار و سیالی میانگین به دست آمده از آزمون‌ها برای کودکان پسر بالاتر از کودکان دختر می‌باشد. یعنی به عبارت دیگر پسران از میزان ابتکار و سیالی بالاتری نسبت به دختران برخوردار هستند و دختران از تخیل بالاتری نسبت به پسران برخوردار هستند.

جدول ۳. نتایج آزمون t مستقل برای بررسی تفاوت معنادار در پسران و دختران

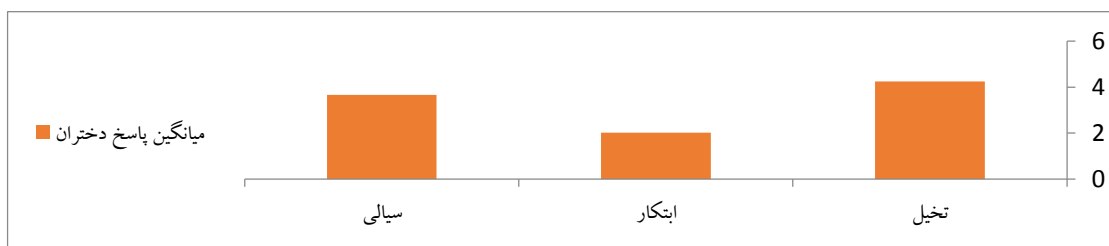
متغیر	میانگین پاسخ پسران	میانگین پاسخ دختران	آماره t	سطح معناداری
تخیل	۲/۸	۳/۲۴	۳/۰۲۱	۰/۰۰۱
ابتکار	۱/۲۹	۰/۹۷	۲/۹۲	۰/۰۰۱
سیالی	۳/۱۷	۲/۷۹	۳/۱۱	۰/۰۰۱

با توجه به اینکه مقدار آماره t و هم چنین مقدار (سطح معناداری) در تمامی متغیرها در ناحیه رد فرض صفر قرار گرفته‌اند یعنی اینکه مقدار آماره t خارج بازه $-1/96$ و $+1/96$ قرار گرفته است و همچنین مقدار سطح معناداری کمتر از $0/05$ شده است بنابراین

بررسی تفاوت پاسخ‌دهندگان دو گروه کودکان پاسخ‌دهنده (پسران و دختران) در باره‌ی متغیرهای تخیل، ابتکار و سیالی بعد از انجام بازی‌های کششی.

نمودار ۳. میانگین آماره‌ها بعد از انجام بازی‌های کششی پسران

نمودار ۴. میانگین آماره‌ها بعد از انجام بازی‌های کششی دختران

تأثیرگذاری در کودکان دختر می‌باشد و میزان تأثیرگذاری متغیر تخیل در کودکان دختر بیشتر از کودکان پسر می‌باشد

بحث و نتیجه‌گیری

تفاوت تأثیر بازی‌های کششی بر تخیل کودکان پیش‌دبستانی شهر تهران نشان داد که بازی کششی بعد از اعمال ۳۲ جلسه با مقدار میانگین پس‌آزمون ۴/۲۴ برای دختران و ۳/۸۲ برای پسران تأثیر بیشتری بر افزایش تخیل دختران در مقایسه با پسران داشته است که به نظر می‌رسد این موضوع به دلیل تناسب این نوع تمرینات با خصوصیات فیزیولوژیک و آنتروپومتریک دختران در این سنین می‌باشد. نتایج با نتایج پژوهش‌های لس‌نر و هیلمان (۱۹۸۳)، به نقل از دی‌سی، (۱۹۹۹)، تورنس (۱۹۸۶)، سیبیتی (۲۰۰۲)، نیکلتا و همکاران (۲۰۱۲)، پیلاو (۲۰۰۷)؛ به نقل از سلمان، (۱۳۸۷) و مرآت تکین و محمت گلو (۲۰۱۰) همسو بود.

تفاوت تأثیر بازی‌های کششی بر ابتکار کودکان پیش‌دبستانی شهر تهران نشان داد که بازی کششی بعد از اعمال ۳۲ جلسه با مقدار میانگین پس‌آزمون ۲/۰۲ برای دختران و ۲/۵۲ برای پسران تأثیر بیشتری بر افزایش ابتکار پسران در مقایسه با دختران داشته است که به نظر می‌رسد این موضوع به دلیل خصوصیات روانی و میزان ریسک‌پذیری بیشتر پسران در این سنین می‌باشد.

جدول ۴. نتایج آزمون t مستقل برای بررسی تفاوت معنادر در پسران و دختران

متغیر	میانگین پاسخ پسران	میانگین پاسخ دختران	آماره t	سطح معناداری
تخیل	۳/۸۲	۴/۲۴	۳/۰۹	۰/۰۰۱
ابتکار	۲/۵۲	۲/۰۲	۳/۴۴	۰/۰۰۱
سیالی	۴/۰۶	۳/۶۶	۳/۰۲	۰/۰۰۱

با توجه به اینکه مقدار آماره t و همچنین مقدار (سطح معناداری) در تمامی متغیرها در ناحیه رد فرض صفر قرار گرفته‌اند یعنی اینکه مقدار آماره t خارج بازه $-1/96$ و $+1/96$ قرار گرفته است و هم چنین مقدار سطح معناداری کمتر از $0/05$ شده است بنابراین این فرض صفر رد می‌شود و می‌پذیریم که تفاوت معناداری بین میزان تخیل، ابتکار و سیالی پسران و دختران وجود دارد. نتایج میانگین‌های به دست آمده از آزمون‌ها نشان می‌دهد که دختران بعد از انجام بازی‌های کششی نسبت به پسران از تخیل بالاتری برخوردار هستند و در متغیرهای ابتکار و سیالی میانگین به دست آمده از آزمون‌ها برای کودکان پسر بالاتر از کودکان دختر می‌باشد. یعنی به عبارت دیگر پسران از میزان ابتکار و سیالی بالاتری نسبت به دختران برخوردار هستند و دختران از میزان تخیل بالاتری نسبت به پسران برخوردارند.

و یا به بیان دیگر می‌توان گفت که میزان تأثیرگذاری بازی‌های کششی بر متغیرهای ابتکار و سیالی در کودکان پسر بیشتر از میزان

سلمان، زهرا (۱۳۸۷). بررسی تأثیر فعالیت‌های بدنی و بازی در تحول ذهنی کودکان پیش‌دبستانی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد تربیت بدنی دانشگاه تربیت مدرس.

محسنی جم، محمد و کیذوری، امیر حسین (۱۳۹۴). نقش بازی در پرورش خلاقیت کودکان (پیش‌دبستانی)، دومین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران، قم، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت رضوی، <https://www.civilica.co./paper-psconf02-240.htm1>.

فرخی، سوسن؛ سالمی، پناه؛ مقدم، کیمیا و بدلی، مهدی (۱۳۹۵). مقایسه تأثیر بازی‌های رایانه‌ای استراتژیک و بازی‌های رایانه‌ای تفننی بر تفکر خلاق دانش‌آموزان، فصلنامه خانواده و پژوهش، (۳)، ۲۸، ۱۱۷-۱۰۳.

Balzac, f. (2016). Exploring the brain's role in creativity. *Neuropsychiatryreviews*, 7(5), 1-20.

Charles, r. E., & runco, m. A. (2010). Developmental trends in the evaluation and divergent thinking of children. *Creativity research journal*, 13(4), 417-437.

Dacey, j. S. (1999). Peak periods of creative growth across the lifespan. *Journal of creative behavior*, 23(4), 224-247.

Guisseppe Forgionne, JohnNewman. (2007). An experiment on the effectiveness of creativity enhancing decision-making support systems. *Decision support system*, 24(4), 2126-2136.

Murat tekina, mehmet güllüb. (2010). "examined of creativity level of primary school students who make sports and do not make sports", *procedia social and behavioral sciences*, 2(12), 3351-3357.

Nicoletta.tocci.patrizia.scibinetti.arnaldo.zelli . (2012). Differences from gender and age in the motor activity in italian children of primary schools. *International journal of sport psychology*, 67(1), 34-51.

O'neil, h., abedi, j., & spielberger, c. (1994). *Then measurement and teaching of creativity*. In h. O'neil & m. Drillings (ed.). Motivation: theory and research Hillsdale, nj: erlbaum.

Torrance, e. P. (1984). A longitudinsl examination ofthe fourth grade slump in creativity. *The gifted child quarterly*, 12(2), 195-199.

Torrance, e. P., & goff, k. (1986). A quiet revolution. *Journalof creative behavior*, 23(1), 136-145.

تفاوت تأثیر بازی‌های کششی بر سیالی کودکان پیش‌دبستانی شهر تهران نشان داد که بازی کششی بعد از اعمال ۳۲ جلسه با مقدار میانگین پس‌آزمون ۳/۶۶ برای دختران و ۴/۰۶ برای پسران تأثیر بیشتری بر افزایش سیالی پسران در مقایسه با دختران داشته است که به نظر می‌رسد این موضوع به دلیل نوع تمرینات و تفاوت‌های فاعلی پسران از نظر علاقه به این نوع تمرینات می‌باشد. از آنجایی که بازی‌های کششی نیاز به کمترین امکانات و بیشترین بازدهی را در دو مورد تخیل و سیالی دارد، لذا جهت افزایش این متغیر پیشنهاد می‌گردد این تمرینات بیشتر مورد توجه قرار گیرد. همچنین با توجه به اینکه بازی انعطاف‌پذیری در بین سه متغیر مستقل تنها عاملی است که با افزایش سن کاهش پیدا می‌کند و در دوران کودکی در بیشترین میزان خود است لذا به نظر می‌رسد اگرچه این نوع بازی‌ها در دوران دبیرستان و دانشگاه زیاد تأثیر گذار نمی‌باشد اما از پر کاربردترین نوع تمرینات در دوران پیش‌دبستانی است. همچنین بازی‌های قدرتی در دوران پیش‌دبستانی در کمترین میزان خود نسبت به مقاطع دیگر قرار دارد و با افزایش سن این عامل نیز افزایش پیدا می‌کند. از جمله محدودیت‌های این پژوهش این است که نتایج و یافته‌های بدست آمده تنها قابل کاربرد در جامعه آماری پژوهش حاضر می‌باشد و نمی‌توان آن را به جامعه آماری دیگر تعمیم داد. همچنین در این پژوهش امکان مهار کردن متغیرهایی مثل ویژگی‌های فرهنگی و شخصیتی گروه مورد مطالعه وجود نداشت. لذا با وجود اینکه بازی‌های قدرتی در دوران پیش‌دبستانی نسبت به سایر بازی‌ها چندان مؤثر واقع نشد ولی پیشنهاد می‌گردد در سایر دوره‌ها (راهنمایی، دبیرستان و دانشگاه) به دلیل افزایش سن و تأثیرگذاری این نوع بازی بیشتر مورد توجه قرار گیرد.

منابع

- پارسامنش، فریبا و صبحی قراملکی، ناصر (۱۳۹۲). تأثیر بازی‌های وانمودی شعر بر پرورش خلاقیت کودکان، ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، (۴)، ۱۵۷-۱۴۱.
- ریاحی، ابوالقاسم (۱۳۹۲). تأثیر بازی در خلاقیت کودکان، مجله رشد، (۱)، ۱۶۳، ۱۰-۳.
- تورنس، ئی پال (۱۳۷۲)، استعدادها و توانش‌های خلاقیت، مترجم دکتر حسن قاسم زاده، نشر دنیای نو. تاریخ اثر به زبان اصلی (۱۹۷۴).